

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
РАДА НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПЕТРА МОГИЛИ**

Інститут філології
Кафедра української філології, теорії та історії літератури



С Л О В ’ Я Н С Ь К І С Т У Д І Ї

**ТЕЗИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
К Р У Г Л О Г О С Т О Л У
«ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ»**

**РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ
СЕРЕД ШКОЛЯРІВ «ЛУНАЙ, СЛОВ’ЯНСЬКА НАША МОВО!»**

19–20 травня 2015 року

Миколаїв – 2015

Кафедра української філології, теорії та історії літератури
Чорноморського державного університету імені Петра Могили
проводить низку заходів, присвячених Дню слов'янської писемності –
«Слов'янські студії»

19 травня о 14:00 – святковий концерт та урочисте нагородження переможців творчого конкурсу школярів «Лунай, слов'янська наша мово!» за участі консула Республіки Болгарія в Україні.

20 травня о 14:00 – науково-практичний круглий стіл, на який запрошено фахівців різних (передусім гуманітарних) галузей знання – філологів, істориків, філософів, психологів, культурологів, політологів та інших – до обговорення теми, що набула гострої актуальності у світлі сучасних подій в Україні.

Проблеми вивчення української мови та мов національних меншин у вищих навчальних закладах півдня України: тези науково-практичного круглого столу. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 44 с.

Цей збірник містить тези круглого столу, у яких розглядаються актуальні проблеми переважно гуманітарного – лінгводидактичного та історіографічного – характеру, та роботи учнів-переможців творчого конкурсу «Лунай, слов'янська наша мово!».

© ЧДУ ім. Петра Могили, 2015

ЗМІСТ

<i>ТЕЗИ КРУГЛОГО СТОЛУ «ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ»</i>	5
---	---

<i>Даниленко Ірина Іванівна</i> (доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Мова вишів України – мова еліти? (про проблему функціонування української мови у вищих навчальних закладах півдня України)	5
---	---

<i>Котляр Юрій Вадимович</i> (доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Роль мови у формуванні ментальності населення Півдня України	8
---	---

<i>Крутоголова Олена Вікторівна</i> (кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Проблеми викладання за умов білінгвізму	13
---	----

<i>Богданова Євгенія Валеріївна</i> (здобувач, викладач кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Поняття міжмовної омонімії слов'янських мов в умовах білінгвізму	15
---	----

<i>Жигалкіна Юлія Миколаївна</i> (викладач кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Польська мова в культурно- освітньому просторі Миколаївщини	18
---	----

<i>Полукетова Анастасія Юріївна</i> (здобувач, викладач кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили). Формування культури професійного мовлення студентів в умовах українсько-російського білінгвізму	21
--	----

*РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ
СЕРЕД ШКОЛЯРІВ «ЛУНАЙ, СЛОВ'ЯНСЬКА НАША МОВО!» 24*

Андрєєва Єлизавета (учениця 7-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Бережімо рідну мову – храм душі народу!»**..... 24

Антонишена Катерина (учениця 11-А класу Миколаївської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 35). **«В кожного народу неповторна мова...»** 27

Гончарова Дар'я (учениця 9-А класу Першої української гімназії імені Миколи Аркаса)..... 28

Косарева Анна (учениця 9-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Чи варто зберігати рідну мову в умовах глобалізації?»** 32

Левченко Вероніка (учениця 7-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Українська мова – мова майбутнього»**..... 34

Сидорчук Анастасія (учениця 9-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Доцільність збереження рідної мови в умовах глобалізації»**..... 37

Сич Наталія (учениця 9-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Доцільне збереження рідної мови в умовах глобалізації»** 39

Удотов Андрій (учень 9-В класу Миколаївської гімназії № 2). **«Доцільність збереження рідної мови в умовах глобалізації»**..... 41

**ТЕЗИ КРУГЛОГО СТОЛУ «ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ»**

Даниленко І. І.

**МОВА ВИШІВ УКРАЇНИ – МОВА ЕЛІТИ?
(ПРО ПРОБЛЕМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ПІВДНЯ УКРАЇНИ)**

Як відомо, виші в усіх країнах є своєрідним каталізатором і репрезентантом мовної політики, що впроваджується владою країни. Загально-відомо також, що можна проголосити рівне право усіх мов на розвиток, як це було в Австро-Угорщині, Речі Посполитій, Радянському Союзі, але якщо вища освіта здійснюватиметься переважно однією національною мовою і, до того ж, саме вона є пріоритетною в усіх офіційних сферах життя, то саме її у першу чергу і вивчатимуть громадяни цього суспільства; сфера побутування інших мов країни, якщо її носії складають відчутний відсоток, буде неодмінно звужуватись. Зовсім інша справа, коли мова вишів не співпадає навіть з мовою адміністративною, не говорячи вже про сферу живого спілкування: тоді вона перетворюватиметься на «мертву мову», звужуючи свій комунікативний потенціал. Окреслені мовні сценарії, вважаю, уповні вірогідні і для нашого регіону країни. Питання лише в тому, чи влаштовують вони нас.

За роки незалежності Україна прагнула відстояти свою національну ідентичність, збудувати так званий «лінгвістичний кордон» зі своїм вельми непередбачуваним, але впливовим у культурній сфері життя сусідом. Однак із часом виявилось, що такий кордон було збудовано і між громадянами України, більшість з яких на сході та півдні країни виховували радянські російськомовні школи й виші, які в кількісному співвідношенні переважали україномовні. Завдяки цьому сьогодні мовне питання постало своєрідним спусковим механізмом для тих, хто знайшов привид почати «рятувати» нас разом із нашими територіями. Щоправда, на тлі цих подій почала змінюватися й риторика навіть вельми радикально налаштованих українських патріотів-націоналістів, які, зокрема, побачили в рядах АТО велику кількість російськомовних бійців, що вочевидь воювали не за мову, а за інші *ідеологічні* цінності – демократичні.

Згадане, вважаю, свідчить про те, що в нашому суспільстві, нарешті, настав час зваженого і мудрого підходу до вирішення цього питання з метою гармонійного «облаштування» мовного середовища. Впевнена, що вищі, яким сьогодні надається свобода в багатьох питаннях, зокрема в питанні вибору дисциплін гуманітарного циклу (не менше 12 кредитів для кожної негуманітарної спеціальності), мають грамотно підійти до цього. Як викладач університету, котрий активно послуговується мовою як засобом спілкування, як філолог, що дбає про чистоту мови, і як громадянка, яка прагне мира у своїй країні, вважаю за необхідне вжити цілу низку заходів для гармонізації мовного середовища у вишах.

По-перше, слід продовжувати наполегливо, але при всебічній підтримці держави, зокрема й фінансовій, непинно розвивати український культурний дискурс, усіляко дбаючи про його високий рівень, зберігаючи його самобутність, підкреслюючи при цьому особливий статус української мови. Адже, якщо держава не вкладає кошти у національну культуру й освіту, вона починає, на превеликий жаль, вкладати їх у війну. По-друге, варто створювати сприятливі умови й для розвитку мов «національних меншин», особливо, якщо вони становлять помітну більшість (перепрошую за оксюморон) у конкретному регіоні, бо мова передусім мусить виконувати свою головну функцію – міжособистісного спілкування, а держава – створювати комфортні умови для проживання в ній громадян.

Таку культурну й мовну політику відповідним чином мають проводити і вищі навчальні заклади. З метою більш досконалого володіння українською мовою для студентів і викладачів (особливо нефілологічних спеціальностей) мають бути створені певні умови. Диктаторські методи тут недоцільні й вельми шкідливі при тій мовній ситуації, що десятиліттями складалася в нашому регіоні. Слід впроваджувати політику *заохочення*. Приміром, для висококваліфікованих російськомовних фахівців університетів варто пропонувати перехід на українську мову викладання через процедуру складання іспитів і наступну доплату до зарплатні за їх успішне складання (згадаймо як за радянських часів доплачували вчителям за перехід на російську мову). Для студентів пропонувати додаткові (або розширені) навчальні курси з вивчення державної мови, позааудиторні заняття в мовних студіях, гуртках, участь у волонтерських мовних програмах тощо.

Щодо регіональних мов, то, вважаю, у вишах має бути кафедра, яка б студентам пропонувала на вибір вивчати ті мови, що в цій місцевості є найбільш популярними. Важливо, щоб людина, яка здобуває освіту, зокрема вищу, вміла грамотно спілкуватися і державною і рідною

мовою в обох її формах – і усній і писемній. Вельми поширене явище в південноукраїнських вишах, коли начебто двомовний студент (а подеколи й викладач) не знає досконало жодної мови, якою послуговується. Адже, отримуючи освіту українською (писемна форма переважає), він у неофіційному дискурсі спілкується російською (усна форма переважає). У такій ситуації для нашого суспільства виникає велика небезпека отримати фахівців різних галузей з дуже низькою культурою мови – культурою, яка в усі часи засвідчувала соціальний статус її носія.

Отож з метою забезпечити південь України (а разом із тим і інші регіони, де в неофіційному житті українська використовується спорадично) від можливих етнолінгвістичних «вибухів» та деградації мовної культури варто запровадити мудру й виважену культурно-мовну політику на основі її повноцінного вирішення спільними зусиллями фахівців різних гуманітарних галузей – філології, соціології, соціолінгвістики, історії, психології, педагогіки, юриспруденції тощо.

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ МЕНТАЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Ментальність – це національний тип світовідчуття, який ґрунтується на мовних образах і символах (часто підсвідомих), що зумовлюють стереотипи поведінки, психічні реакції, оцінку певних подій чи осіб, ставлення до навколишньої дійсності. Надзвичайна популярність понять «ментальність» та «менталітет», намагання збагатити свій лексикон з боку журналістів, політиків, науковців різних галузей призводить до певного спрощення розуміння цього поняття в сучасному вжитку.

З іншого боку, реалії сьогодення в Україні вказують на необхідність мовно-ментального підходу в різних сферах суспільного буття: економіці, політиці, державотворенні, педагогіці, у процесі виховання і навчання дітей. Для того, щоб обґрунтовувати важливість мовно-ментального фактору для сучасних суспільних процесів в Україні, необхідно з'ясувати суть ментальності в історичному контексті.

Залежно від завдань, що їх ставить перед собою дослідник, можна говорити й про ментальність населення певного історичного періоду, а також про особливості ментальності певних регіонів України. Але кожна з цих ментальностей має своїм підґрунтям національну ментальність з усіма її специфічними особливостями.

Завдання нашої статті – показати вплив мовного фактору на формування ментальних особливостей багатоетнічного населення Південної України.

Сучасна українська етнологія та історія звертається до проблем ментальності населення, в тому числі в історичному контексті. На особливу увагу заслуговує стаття М. Гримич «Два виміри національного характеру», що являє собою порівняльний аналіз ментальних характеристик двох соціальних прошарків українського культурного простору – селянства й козацтва. Цікавим напрямом дослідження ментальності українського селянства, який активізувався в останні два десятиріччя, є аналіз соціальних ментальних характеристик у співвідношенні з конкретною історичною епохою. У цьому контексті вчені звернулися до складної проблеми актуалізації ментальних настанов українського селянства під впливом історично змінюваних умов життєдіяльності. А. Гурбик, О. Гуржій, В. Матях, В. Ричка, В. Смолій у колективній монографії «Українське суспільство на зламі середньовіччя і нового часу: нариси з історії ментальності і національної свідомості» один із розділів присвятили дослідженню ментального

типу українського селянства епохи середньовіччя. Базуючись на архівних матеріалах, документах та фольклорних творах, автори аналізують процеси еволюції свідомості та психологічних реакцій, притаманні цій верстві в історичній ретроспективі. Праця О. Михайлюка «Селянство України в перші десятиліття XX ст.: соціокультурні процеси» присвячена дослідженню «локального світу» українського селянства під час революційних потрясінь, що, на думку автора, не змогли зруйнувати традиційних світоглядних імперативів цієї спільноти. У роботі Ю. Присяжнюка «Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст.» подано аналіз селянства крізь призму соціокультурної цілісності з притаманними йому рисами ментальності.

Найглибші основи української ментальності закладені землеробством, яке з найдавніших часів було основним заняттям українців. Саме воно визначило особливості їх світобачення, культурні орієнтири та соціальну організацію. Весь уклад життєдіяльності українців (праця, традиції, культура, мова) ідеально адаптовані до однієї й тієї ж території (ландшафту), обумовлені природним циклом і сільськогосподарським календарем. Закодована на рівні підсвідомості, закріплена у традиціях та мові, ця інформація крізь століття дає свої імпульси, зумовлюючи такі характерні риси українського національного характеру, як тонке відчуття гармонії, зважений підхід до вирішення складних справ, працьовитість, миролюбність, ліричне сприйняття життя, м'який гумор, відчуття хазяїна та певний індивідуалізм.

Національна самосвідомість українців розвивалася на ґрунті етнографічних відмінностей, особливостей психіки, культурних змагань і нашарувань, що зв'язували Україну із Західною Європою, та історично усталеного побуту народного життя, просякненого духом демократизму.

Українська ментальність, народна підсвідомість породжена неповторною і самодостатньою системою звичаєвого права – спроможна в усі часи утверджувати право на свободу, землю, власність, працю, вільне господарювання.

Існували виразні відмінності між українськими й російськими селянами, що робили проекти розв'язання в загальноросійському масштабі аграрного питання малопридатними для українського села. На противагу Росії, де переважаючим типом селянських господарств були громади («община», «мир»), українські селяни надавали перевагу індивідуальному господарюванню. Переважання індивідуального господарювання та слабкість громади російського типу в Україні сприяли розвитку сильних власницьких настроїв серед селянства. Мають ментальні відмінності залежно від регіону й українські селяни. На це явище вперше

звернув увагу М. Грушевський. У статті «Малі діла» він указував, що у Східній Україні небезпечність життя виховувала у людей «сміливість, ризик, нахил до ширших перспектив, здібність оцінити досягнення поставленої мети вище над всякі матеріальні розрахунки, готовність все поставити на карту за здійснення того, що ставилося вище над спокій, вигоду і саме життя», а в Галичині, яка була «свого роду тихим і тісним запічком, де хоронилися люди, яким наприкрилося більш ризиковане, тривожне, але і більш дозвоільне життя полудневих погранич», формувалися риси «витривалості, пасивного завзяття, упертості».

На нашу думку, специфікою Півдня України було психологічне неприйняття селянством деспотичного характеру центральної влади, будь-якого насилля у сфері його особистих і суспільних прав, усвідомлення своєї сили і незалежності. Селяни намагалися утверджувати право на свободу, землю, власність, працю, вільне господарювання. Під впливом сильного колективного стресу (революції, війни, стихійного лиха), що діяв протягом тривалого часу і практично не припинявся, починаючи з кочових набігів і закінчуючи більшовицькими експериментами, селянська ментальність проявлялась у неприйнятті будь-якої з існуючих влад, крім власної. Це вилилось у постійну боротьбу селян проти існуючих влад. Повстанський рух на Півдні України мав глибоке історичне коріння. Він поширювався з тих окраїнних територій, на які весь час нападали вороги, і від волелюбності селянства, яке не приймало насадженої їм влади.

Ще однією суттєвою особливістю Півдня, що впливала на формування ментальності, був природно-географічний фактор – степ, що охоплював округи Донецького басейну, узбережжя Чорного та Азовського морів. Більшість ґрунтів цього регіону – чорноземи, лише узбережжя морів відзначається піщаниками. Клімат у зв'язку з нерівномірно розподіленими у часі опадами характеризується посухою у літні місяці, суховіями та чорними бурями, що призводить до нестабільності врожаю, не дуже сприятливий для розвитку рільництва. Такий природний фон формує у населення впертий, відважний характер, жагу до боротьби, бажання захищати власні інтереси.

На специфіку ментальності селянства Півдня України впливав і релігійний фактор, особливо православ'я. Православна релігія завжди посідала чільне місце в житті селянина, хоча ставлення до неї інколи носило панібратський характер (наприклад, недотримання посту, вихід на роботу під час релігійних свят). Проте авторитет священнослужителів на селі був беззаперечним. Про це свідчить той факт, що у ролі «роз'яснителя» подій Лютневої революції 1917 р. виступали настоятелі

місцевих церков. Релігія допомагала селянину стати і залишитись справжнім охоронцем українського народного духу. Як писав П. Куліш: «... люде свіжі, не затуманені і од праведного Бога не одвернені!».

Одним із найважливіших факторів, що впливав на формування ментальності населення Півдня України, був мовний фактор. Розрізнення мов – це передусім розрізнення світоспоглядання.

Як зауважив І. Огієнко, «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості ... Мова – душа кожної національності, її найцінніший скарб ... Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється у певній культурі, у певній традиції. В такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного «Я».

Розглядаючи відтворення в мові ментальності етносу, слід згадати дослідження М. Луценка, який порівнює українську й російську ментальні парадигми й доводить, що українська ментальна парадигма може бути відтворена у вигляді конструктивно-гносеологічного принципу зведення частини до цілого. У розрізі її глибинної організації українська мова являє собою архетип, матриця якого визначається співвідношенням інваріантів. Така ментальна парадигма є архаїчною. Це означає також, що мова, корелятивна такій парадигмі, орієнтується на розподіли, які відображають іншу часову онтологію та відмінну ідеологію. Інакше кажучи, можна говорити про утримання подібною мовою найдавніших глосо-генетичних рис, а також про зберігання в житті етносу прадавніх ідеологічних рис. Подібне мислення, яке трактується як міфологічне, первісне, а отже, конкретне, передбачає сприйняття однієї й тієї самої речі в різних ситуаціях як декількох різних речей.

Ментальність будь-якого етносу не є щось стале, закам'яніле, нерухоме. Навпаки, вона являє собою діяльний феномен. Та все ж таки є щось константне в самому цьому діяльнісному вияві, а саме – програма-комплекс діяльності, дій та вчинків певної групи духовно споріднених індивідів, які, неусвідомлено реалізуючи цю програму, відтворюють те безтілесно-специфічне, що є етнічною ментальністю. Така комплекс-програма є своєрідною «оберненістю» цього етносу до всіх інших етносів (й передусім до сусідніх), через яку відбувається «впізнання» цього етносу всіма іншими.

Одним із найкритичніших періодів у випробовуванні південно-української ментальності стали хронологічні межі першої третини ХХ ст. Безкінечні війни, революції, стихійні лиха, більшовицькі заходи щодо знищення селянина-власника («військовий комунізм», колективізація, голодомори) з невеликою перервою на неп. Усі ці події трансформували селянську ментальність, пристосовуючи її до жорстоких реалій

часу. У цей період селянський суспільний ідеал будувався на таких важливих складових частинах, як земля, особиста воля, праця і прагнення до взаємодопомоги. Проте не одна із існуючих на той час влад не забезпечувала реалізацію такого ідеалу. Тому селянство було змушене вдатися до повстанської боротьби проти всіх влад. За твердженням А. Граціозі: «... тут [в Україні] розгорнувся перший селянський національно- та соціально-визвольний рух у столітті». На жаль, цей рух не дійшов до логічного завершення – створення національної держави на засадах української ментальності.

Отже, національна ментальність виконує функції історичної пам'яті й дає змогу народові зберегти тотожність, етнічну самосвідомість. Сільське населення, що зберігало традиції стародавньої землеробської культури, світобачення предків-бунтарів і захисників Вітчизни мало шанс, спираючись на власний суспільний ідеал (земля, воля, індивідуальне господарство, культурні традиції) відродити незалежну Українську державу. У цьому плані показовим є селянство Півдня України, яке акумулювало в собі найбільш характерні риси давнього українця: життя в степу, любов до православ'я, неприйняття будь-якої влади, крім своєї. Основами ментальності населення Півдня України були милосердя (благодійність, не мстивість), щирість (душевність, сердечність, гостинність), демократичність (козацькі традиції виборності на керівні посади, рівноправність жінки з чоловіком в українській сім'ї). Одним із основних факторів-виявів південноукраїнської ментальності була, є і буде українська мова.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ МОВИ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ

Термін *білінгвізм* почали вживати в лінгвістиці після появи в 1953 році книги У. Вайнрайха «Мовні контакти», що стала своєрідним підсумком численних довготривалих дискусій навколо проблеми взаємодії мов.

Білінгвізм, або двомовність, у лінгвістичному тлумаченні найчастіше визначається як практика почергового використання двох мов. Стосовно його природи існують суперечливі або й діаметрально протилежні підходи. Функціонування двох мов у спілкуванні одних і тих самих носіїв однозначно вказується як головна риса цього явища. У словниках лінгвістичних термінів білінгвізм розглядається як однаково досконале володіння двома мовами в різних умовах спілкування. У цьому розмаїтті позицій усе ж можна виокремити два концептуальні підходи: 1) білінгвізм – це однаково вільне володіння двома мовами; 2) у знанні двох мов можуть бути значні відмінності та наявність у білінгва різних ступенів (від низького до високого) володіння нерідною мовою.

Аспектно білінгвізм вивчався в психології, лінгвістиці, соціології, педагогії (лінгводидактиці), лінгвокультурології, нейролінгвістиці, когнітології та ін. (А. М. Богуш, У. Вайнрайх, С. М. Верещагін, Ю. Д. Дешерієв, І. Епштейн, Н. В. Імедадзе, М. М. Михайлов, С. А. Натальїна, А. С. Супрун, К. Х. Ханазаров, Л. В. Щерба), але найбільшою мірою ним займаються й переймаються лінгвісти.

Більшість учених вважає, що однакове володіння двома мовами неможливе (Т. О. Бертагаєв, С. О. Беляєва, Ю. О. Жлуктенко, М. К. Ісаєв, В. В. Кабакчі, М. М. Михайлов, В. Ю. Розенцвейг, К. З. Закир'янов, Ф. П. Філін та ін.), тому сьогодні білінгвами вважають тих, хто здатен спілкуватися більше ніж двома мовами, при тому рівень володіння мовами може бути різним.

Дж. Фішман, соціолінгвіст, можливість однаково вільного володіння двома мовами без інтерференції вважає неприродним, можливим лише з теоретичної точки зору.

Основи наукової розробки лінгвістичних проблем білінгвізму закладено в працях І. О. Бодуена де Куртене, Л. В. Щерби, Ф. Ф. Фортунатова, У. Вайнрайха, А. Мартіне, А. Мейє, Е. Хаугена, Г. Шухардта та ін. Вони зазначають, що для цього аспекту найважливішим є дослідження прояву інтерференції в процесі використання обох мов, а також визначення в поведінці двомовних носіїв тих відхилень від норм кожної з мов, які пов'язані з їх двомовністю.

І ще одне: за умови двомовності індивід має справу не лише з двома різними мовними системами, а й з різними системами культур, що призводить до культурно-естетичної двомовності, формування білінгво-культурного індивіда. Поряд з мовною та мовленнєвою компетенціями формується компетенція культурна, що передбачає знайомство індивіда з елементами когнітивної бази іншомовної лінгво-культурної спільноти.

Ці положення мають складати підґрунтя лінгводидактики.

Але поза цим є ще деякі архіважливі чинники, що формують мовну й культурну компетенцію. Лише на перший погляд вони здаються другорядними. Озернімося довкола. Що бачить і чує школяр, студент, кожний пересічний громадянин? Навколо нього вирує мовний несмак, брутальний мовний несмак реклами, настінної вуличної «наочності», жахливі біг- та білборди, мовна анархія під час спілкування в сомережах, мовна неохайність у ЗМІ, засмічене мовлення в районних періодичних виданнях, у народних обранців, а нерідко в учителів і викладачів вишів.

Про проблеми викладання мови в школі та виші за окреслених умов наша доповідь.

ЯВИЩЕ МІЖМОВНОЇ ОМОНІМІЇ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ

Проблема міжмовної омонімії виникає внаслідок «глобалізації» комунікації. Тому цілком закономірно те, що сучасна лінгвістика все більше уваги приділяє зіставному аналізу мов. Слова різних мов, подібних за планом вираження (графічним чи звуковим), здавна привертати увагу лінгвістів: ще в 1788 р. у м. Зальцбурзі вийшла лексико-графічна праця А. Портитора, що стосувалася міжмовних лексичних відповідників омонімічного характеру французької та німецької мов. Але системного вивчення подібні міжмовні відповідники отримали у 1928 р. у праці М. Кеслера та Ж. Дерконьї на матеріалі французької та німецької мов. Саме в цій праці отримуюмо поняття «хибні друзі перекладачів». Вивченням міжмовної омонімії займалися також інші лінгвісти: А. М. Фітерман, С. С. Захаров, В. В. Дубчинський, В. Н. Крупнов та ін. Дослідженням омонімії займалися відомі вчені-мовознавці В. В. Виноградов («Об омонимии и смежных явлениях»), Л. В. Малаховський («Теория лексической и грамматической омонимии»), О. С. Ахманова («Очерки по общей и русской лексикологии», «Словарь омонимов русского языка»), Ю. С. Маслов («Омонимы в словарях и омонимия в языке»), А. А. Реформатський («Введение в языкознание»), Л. А. Булаховський («З життя омонімів» та «Омонімія в слов'янських мовах»), М. П. Кочерган («Слово і контекст») та інші. У вивченні близькоспоріднених слов'янських мов велика заслуга належить українським мовознавцям, котрі створили цілу серію зіставно-типологічних досліджень російської і української мови, виданих інститутом мовознавства імені О. О. Потебні: «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (1973), «Сопоставительное исследование русского и украинского языков» (1975) та ін. Значний інтерес для вивчення лексики російської і української мови становлять також праці Н. М. Шанського, Д. Н. Шмельова та інших.

Л. А. Булаховський у своїх працях «З життя омонімів» та «Омонімія в слов'янських мовах» зробив загальний огляд омонімії і дав контрастивний опис омонімів у слов'янських мовах. Учений вважав, що омоніми практично не створюють жодних незручностей для мови, тому омонімію не варто розглядати як явище негативне. У цьому його підтримував Р. Будагов. Такої ж думки дотримувався Ф. Маулер, який стверджував, що омонімія є засобом економії мовних ресурсів і що вона сприяє компактності мовної системи.

Міжмовні омоніми – це слова двох (або більше) контактуючих мов, що однакові за звуковою чи графічною формою і різняться (різною мірою) лексичним значенням. За традиційним підходом до вивчення міжмовних омонімів до уваги береться лише план вираження лексем. Відповідно до цього міжмовні омоніми поділяються на фонетико-графічні, фонетичні та графічні.

Фонетико-графічні міжмовні омоніми характеризуються спільністю графічної та фонетичної форм, такі омоніми можуть виділятися лише в тих мовах, що мають подібну графіку.

sad – польськ. «фруктовий сад», чеськ. «город»;

brak – польськ. «дефект, відходи», хорв. «сімейство»;

doba – польськ. «доба (24 часа)», чеськ. «період»;

parket – рос. «покриття для підлоги», болг. «прокуратура»;

краска – рос. «речовина», болг. «цвєток», бел. «цвєток»;

булка(та) – болг. «наречѢна», укр. «хлїб з білого пшеничного борошна»);

рожа – рос. «морда, пика», укр. «мальва, троянда».

Абсолютний формальний збіг лексичних одиниць двох мов – досить рідкісне явище, адже навіть при однаковому написанні їх різна вимова може бути зумовлена великою кількістю причин, чи то фонетичними особливостями розглядуваних мов (наприклад, різницею систем вимови наголошених та ненаголошених, довгих та коротких складів).

sklep (польськ. «крамниця») – *склеп* (укр. «гробниця»);

voňavka (чеськ. «парфуми») – *вонявка* (рос. «щось смердюче»);

kit (укр. «тварина») – *kit* (польськ. «замазка»).

Графічні міжмовні омоніми – слова різних мов, які однакові за графічним оформленням, але відмінні за фонетичними особливостями.

ска́ла (болг. «шкала») та *скала́* (рос. «частина рельєфу») – різниця в позиції наголосу;

листопа́д (рос. і укр. «опадіння листя») – різниця у вимові голосного и;

годи́на (укр. «60 хв» та болг. «рік») – різниця у вимові приголосного г;

popráwa (польськ. «виправлення») та *róprawa* (чеськ. «виповнення роботи») – різниця в позиції наголосу;

poźor (чеськ. «увага») та *позо́р* (рос. «сором») – різниця в позиції наголосу;

zapach (рос. «накладання однієї поли за іншу») та *zápach* (польськ. «аромат») – різниця в позиції наголосу;

пыльный (рос. прикметник до «пыль») та *пильний* (укр. «уважний, негайний, настійний, ретельний»);

dywan (польськ. «килим») та *диван* (укр. «рід меблів») – різниця в позиції наголосу;

уродливий (рос. «некрасивий») та *уродливий* (укр. «красивий») – різниця в позиції наголосу й у вимові голосного й;

запам'ятовать (рос. просторіч. «забути») та *запам'ятати* (укр. «не забути») – різниця в позиції наголосу й у вимові приголосного м.

Фонетичні міжмовні омоніми – подібні за вимовою, але протилежні за написанням.

рос. *кружка* «чашка» та болг. *крушка* «груша» – однакова вимова забезпечується асиміляцією приголосного ж за глухістю;

рос. *штука* «окремий предмет» та болг. *щука* «щука» – в болг. мові літера щ вимовляється як рос. шт.;

рос. *грозно* «суворо» та болг. *грозно* «негарно»;

рос. *роскошь* «багатство» та польськ. *rozkosz* «насолада».

Отже, термін «міжмовна омонімія» використовується в сучасній компаративістиці для позначення лексики двох та більше мов, тотожних у плані вираження та відмінних у плані змісту. Слов'янські мови характеризуються великим ступенем подібності, що виявляється в подібності коренів, афіксів, структурі слів, вживанні граматичних категорій, структурі речень, семантиці, системі морфологічних чергувань. Ця близькість пояснюється також спільним походженням та тривалими інтенсивними контактами на рівні літературних мов та діалектів. Головним визначається формальний підхід для виділення в мовах міжмовних омонімів. Проте така формальна відповідність засвідчена не в усіх словоформах, найчастіше лише в початковій формі. Було виявлено, що у відношення міжмовної омонімії вступають частіше іменники.

Відомо, яке велике теоретичне значення має вивчення помилок у мовленні. Ще Л. В. Щерба писав: «Для справжнього лінгвіста-теоретика, для якого питання «як» і «чому» є найважливішими, помилки в мовленні виявляються дорогоцінним матеріалом. Негативний мовний матеріал, уміло підібраний, міг би стати дуже корисним у нормативному словнику» і, на нашу думку, у словниках міжмовних омонімів, створення яких – нагальна потреба сучасної славістики. Виявлення міжмовних омонімів слов'янських мов, їх зіставний аналіз, класифікація з погляду походження, семантики, сфери вживання, сполучуваності, аналіз причин лексико-семантичної інтерференції належать до актуальних питань культури російського та українського мовлення в умовах масового близькоспорідненого білінгвізму.

ПОЛЬСЬКА МОВА В КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ МИКОЛАЇВЩИНИ

Питання розвитку освіти і культури національних меншин України постійно перебуває у центрі уваги нашого суспільства. Південь України був і залишається регіоном із багатонаціональним населенням, тому питання, пов'язані з політикою національно-культурного будівництва, залишаються актуальними і на сучасному етапі формування нашої країни.

Одним із пріоритетних напрямків державної етнополітики є забезпечення вільного розвитку мови і культури громадян різних національностей. У статті 11 Конституції України визначено, що держава сприяє «розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України».

Завдяки розвитку мови і культури національних меншин формується єдиний культурно-освітній простір України.

Меншиною, яка має тривалу історію формування на території нашої держави, є польська національна меншина.

Утвердженням повноцінного правового статусу для збереження і розвитку польської мови в Україні став «Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво», ратифікований у 1992 р., у другій статті якого зазначено, що сторони діють відповідно до міжнародних стандартів визнання їхнього права на збереження культурної та мовної самобутності.

Традиційними районами розселення поляків в Україні перш за все є Галичина, Волинь, Поділля, Полісся та Київщина. Саме тут сформувались найчисленніші польські етнографічні громади в межах українського етнічного масиву.

Порівняно велика частина поляків проживає на Півдні України, а саме: в Одеській, Херсонській, Миколаївській областях та в Криму. Відповідно до перепису населення 2001 року, у Миколаївській області проживає 1300 громадян польської національності.

На сучасному етапі свого розвитку польська меншина на території Миколаївської області за особливостями динаміки кількісних показників належить до групи меншин, у яких чисельність населення поступово зменшується.

Передусім це пов'язано із асиміляцією, та, меншою мірою, міграцією. Процесам асиміляції сприяє відсутність місць компактного проживання поляків на території області та мовна асиміляція, адже лише

незначна кількість українських поляків називають рідною польську мову.

Саме тому важливу роль у збереженні традицій, культурно-мистецьких надбань і, особливо, розвитку польської мови в області відіграють національно-культурні товариства.

На вищому державному рівні діють Спілка поляків України та Федерація польських організацій в Україні, створені у 1990–1991 рр.

У 1992 р. у Миколаївській області було засновано Раду національних товариств регіону. До складу Ради входять 17 національно-культурних організацій, у тому числі й Миколаївське обласне товариство поляків.

Обласне товариство поляків було створене у квітні 1997 року з метою забезпечення та розвитку етнокультурних та мовних потреб поляків, які проживають в області.

Пріоритетним напрямом діяльності організації є вивчення польської мови та культури шляхом популяризації спільної історії українського та польського народів, сприяння розвитку дружніх відносин між громадянами України та Польщі.

Культурно-освітня діяльність товариства реалізується завдяки співпраці із навчально-дидактичними осередками Польщі та релігійними організаціями.

На базі обласного товариства поляків постійно здійснюється проведення курсів польської мови (15 груп – більше 300 слухачів), демонстрація фільмів польською мовою, реалізується цикл лекцій з культури Польщі.

Осередок активно співпрацює зі школами міста, організовуючи лекції з польської мови і культури.

Основними культурно-освітніми заходами організації є відзначення національних польських свят та вшанування народних традицій, проведення конкурсів та олімпіад з польської мови. Члени товариства беруть участь у міських та обласних конкурсах робіт з польської мови, у концертах дітей і молоді товариства до дня рідної мови.

На базі організації діє також недільна школа вивчення мови, а також літній табір.

З травня 2005 року періодично випускається польською мовою газета товариства поляків «Kotwica». Головним редактором газети є голова організації Селянська Єлизавета Гайсівна.

Товариство поляків тісно співпрацює із Чорноморським державним університетом ім. Петра Могили.

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили є одним із небагатьох вищих навчальних закладів півдня України, який надає студентам можливість вивчення польської мови – мови сусіда та

стратегічного партнера України. Кафедра української філології, теорії та історії літератури вже понад 10 років організовує заняття з польської мови як другої або третьої іноземної (слов'янської) мови. Окрім цього, університет розвиває міжнародну співпрацю із польськими науковими осередками.

У ЧДУ ім. Петра Могили функціонує центр вивчення польської мови та культури. Тут знаходиться багато наукової, методичної та художньої літератури, можна ознайомитися з автентичними аудіо- та відеоматеріалами (польськими піснями, фільмами, записами діалогів). Це все збільшує інтерес студентів до вивчення польської мови як іноземної.

Усі охочі мають змогу користуватися підручниками, словниками, навчальними посібниками та енциклопедичними виданнями, а також ознайомитися з польською художньою літературою.

Прослухавши курс польської мови, студенти повинні оволодіти нею на рівні B2 за міжнародною шкалою оцінювання рівня володіння іноземною мовою. Цей рівень забезпечує вільне спілкування польською мовою в різних ситуаціях повсякденного життя та абсолютне розуміння усного та писемного мовлення.

Під час вивчення польської мови особлива увага зосереджується на граматичних і лексичних вправах, що допомагають усвідомити особливості мови, які відрізняють її від української, і розраховані на ефективне її засвоєння. Основним при формуванні змісту навчання є порівняльний аналіз двох мов. Він дає можливість розглядати спільне в обох мовах (у лексико-семантичній, фонетичній, граматичній системах) і зосередитися на відмінностях.

Кінцевою метою курсу є формування у студентів цілісної системи уявлень про основні культурні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається. Це дозволяє студентам зрозуміти світогляд носіїв мови, поповнити власний соціокультурний та естетичний досвід, формувати позитивну мотивацію для засвоєння мовної інформації та реалізації набутих мовних умінь.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО БІЛІНГВІЗМУ

Професійність у володінні мовою – питання, яке почало турбувати свідоме українське суспільство ще з часів «народження» незалежної України. Українська мова, особливо в регіональних просторах півдня та сходу України, постійно «отримувала» удари протесту з боку держави. Упродовж довгого часу, чому вже так скептично, і зараз це не новина, багато документів різних законних установ заповнюються російською мовою. Переломним етапом у затвердженні державної мови став момент переходу навчальних закладів середнього та вищого ступенів на рівень професійного володіння мовою.

Останнім часом відзначається необхідність переосмислення змісту, форм, технологій мовної освіти. Фахівці-філологи, які повинні навчити студентів нефілологічних спеціальностей, обирають зазвичай лінгвоцентричний підхід, проте треба замислитися і над антропоцентричною концепцією викладання. Усі західні науковці та дослідники давно трублять про те, що людина з сукупністю її особливостей, проблем, якостей, навичок та умінь має бути в центрі уваги. Отже, основним завданням стає формування комунікативно-прагматичних здібностей, які необхідні для самореалізації професійної, ділової та управлінської діяльності.

Проблема мови стоїть століттями. Борис Антоненко-Давидович говорив: «Правильно й чисто говорити своєю мовою може кожний, аби тільки було бажання. Це не є перевагою вчених-лінгвістів, письменників або вчителів-мовників, це – не тільки ознака, а й обов'язок кожної культурної людини. Культурними в нас повинні бути всі, незалежно від того, працює людина розумово чи фізично». Дійсно, незалежно від того, ким ми працюємо, обов'язкова умова – говоріння. «Заговори, щоб я тебе побачив», – залишає давню мудрість Сократ. Питання мовленнєвої культури багатоаспектне: суто лінгвістичного, культурологічного, соціального характеру. Проте модель сучасного політизованого суспільства формує запит на спеціаліста як особистість, яка має високі професійні знання в області роботи, продукуванні нових ідей, знань, умінь. Обмін знаннями базується на діловому співробітництві та комунікації, спілкуванні за правилами.

Проблема володіння мовною нормою особливо загострюється в умовах комунікативно незбалансованого білінгвізму. В Україні це

питання посіло впевнене місце та стало «яблуком розбрату» для сходу та заходу. Проблема мови перейшла кордон духовного, морального та соціального рівнів.

Питання мови? Хто повинен ним займатися? Звісно, українські філологи. «Держава» перекладає свої обов'язки на плечі окремих виконавців. Школа не навчила! ВНЗ не навчив! На роботі директор не простежив! А держава, між іншим, страждає... Мова страждає... Проте висновок зрозумілий: найвищі органи влади мають запроваджувати закони на підтримку розвитку мови. Не будемо вдаватися до політичних посад, але деякий уряд мав можливість надавати премії за вивчення української мови студентам, за викладання української мови викладачам. «Недовго музика ця грала». «Грошей немає, робіть, як можете», – говорить керівництво. Тож, тоді й не треба скаржитися на рівень потреби та зацікавленості в поширенні мови.

Порушення норми літературної мови відбувається на всіх рівнях: фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному тощо. Сильний вплив близькоспоріднених мов викликає систему нововведених «суржикових» норм. Реклама, телебачення, радіотрансляція, виступи відомих осіб у ЗМІ – усе це порушує свідоме та підсвідоме регулювання помилкового середовища.

Провівши критичний аналіз мовленнєвої підготовки студентів, можемо виявити ряд основних помилок:

- недостатній рівень володіння україномовною термінологією, акцентуаційними нормами, синтаксичними нормами (особливо стосується прийменникового та безприйменникового керування), правилами побудови речень;
- помилки, викликані впливом російсько-української інтерференції;
- невміння грамотно побудувати композицію промови;
- недоречне, недоцільне визначення мети та взагалі теми виступу;
- слабка база аргументації, доказів;
- неволодіння технікою мовлення;
- неволодіння законами логіки;
- незнання тактик та стратегій ділових бесід, перемовин;
- неволодіння методами активного слухання;
- невміння грамотно сформулювати висновки та підсумки роботи.

Головною метою курсу культури мовлення є формування зразкової мовної особистості. Можна виділити такі напрями в практиці викладання мовних дисциплін: культура та стилістика публічного мовлення керівника, культура службової та управлінської комунікації, комунікативний менеджмент у широкому розумінні.

Отже, освіта в умовах білінгвізму формує дуальність свідомості мовця, тому викладач обов'язково повинен враховувати зміни в характері російсько-української двомовності, моніторити динаміку мовної ситуації в державі.

РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ СЕРЕД ШКОЛЯРІВ «ЛУНАЙ, СЛОВ'ЯНСЬКА НАША МОВА!»

Андрєєва Єлизавета,
учениця 7-В класу
Миколаївської гімназії № 2

БЕРЕЖІМО РІДНУ МОВУ – ХРАМ ДУШІ НАРОДУ!

У швидкоплинному сучасному житті глобалізація – поняття, що утворене минулим й існує не лише у сфері політики чи економіки, а й усе частіше використовується в культурному середовищі багатьох слов'янських народів. Не менше за інших це лихо переживає й Україна – країна з неймовірно багатим минулим. Та як же припинити цей руйнівний процес і продовжити розвивати нашу мову та збільшувати культурну спадщину своєї Батьківщини?

Для початку хотілося б звернутися до історії. Коли утворилася наша мова? Напевно, тоді, коли старослов'янська віддала кожному народу частку того скарбу, до якого всі ми: білоруси, росіяни, українці, болгари – маємо відношення; з народження підіймаємося на захист та поповнення скарбниці власної мови. Саме ця варта стає головною перепорою для всесвітньої мовної війни за право на незалежність. Але й ця фортеця слов'янської духовності зазнає поразок. Наша Україна під впливом держав, до яких ми певний час належали, мала цуратися своєї мови, саме мова постійно зазнавала утисків. Винні були виправдані та не понесли покарання в повному обсязі. Доречними стануть слова А. Мокренка: «Руйнування мови – основи національної культури – це вже не просто вина, а злочин держави перед народом». Нас знесилювали та перетворювали на рабів. «Раби, – колись зазначила О. Пахльовська, – це нація, котра не має слова, тому й не зможе захистити себе». Адже мова – не просто зброя, це неопалима купина, кисень народу: перебивши його, ми задихаємося, не в змозі вимовити хоч слово протесту.

Сучасна людина не розуміє всієї проблеми глобалізації. Ми забуваємо, що все це не в минулому, а сьогодні; стосується не інших, а нас у першу чергу. Багатьох мова не цікавить, для людей такого прошарку суспільства існують лише матеріальні цінності, вони прагнуть начебто кращого майбутнього під впливом когось. Такі люди і справді стають рабами, котрі не замислюються, яку ціну з нас вимагатимуть за таку долю. Але ми маємо другий шанс і, скориставшись ним, сліпо почи-

наємо хапатися за першу надію порятунку. На жаль, не всі вдаються до такого складного, повного мороки, яка пізніше відгукнеться солодкою піснюю на вустах, шляху. Цією стежиною ми прямуємо до вежі, колись вже збудованої для нас, і врешті-решт навідуємося до храму душі, коли стає зрозумілим, що під час подорожі в думці було виплекано вогник неповторності, боротьби та надії.

Але в чому складність цього шляху? Це питання не потребує міркувань, ми маємо лише прослідкувати за нашим життям. Почнемо з безтурботного, але найважливішого за силою впливу моменту – дитинства. Старшому поколінню одразу згадуються слова: школа, друзі, вулиця, літні табори... А тепер уявіть, що всього цього немає, просто зникло. Вважаєте це неможливим, але ж подивіться на сучасних підлітків, багато з них не пам'ятають, коли брали підручник у руки. У розмові з'являються незрозумілі слова, дитина цілими днями проводить у кімнаті... Моторошно, чи не так? Поясненням є одне речення, яке начебто й не стосується конфлікту: людство прямує за тим, що модно, а не за тим, що правильно. Інтернет, соцмережі заміняють зустрічі та розмови. Від цього страждає не лише психологічний стан людини, але й мова в першу чергу. На питання «Як справи?» ми не вдаємося до численних епітетів, порівнянь, навіщо, якщо можна просто відповісти: «ОК!». Купуючи комп'ютери, смартфони, планшети, проводячи своє життя у спілкуванні зі штучним розумом, убиваємо культуру, створену століттями, та, як не було б болісно дивитися правді у вічі, деградуємо. Не вирішуючи питання спілкування, що, дійсно, набуло глобальних масштабів, невдовзі ми перетворимося на суспільство, яке виражає думки одним словом, і, на жаль, це можливе об'єктивне рішення!

Життя продовжується, і продовжується наша подорож, забуваються минулі невдачі, людина починає шукати нове. Прикро говорити, але це не нове для України, навіть не нова історія слов'янського народу. Це старий непотріб, що його задарма роздають інші держави. Цей «непотріб» складають неактуальні традиції, застарілі вислови, які ми виставляємо на показ, а невдовзі присвоюємо собі. На початку ХХІ століття і в українській, а взагалі і слов'янській комірчині вже не вистачає місця для чужої новизни й потроху ми позбавляємося своєї історії, робимо вигляд, що її не існує.

Варто сказати «СТОП!», замовкнути, зупинитися – і побачимо розквіт України, згадаємо часи, коли заборона української мови лише підсилювала бажання творити нею. Слід почути пророкування Тараса Шевченка, потужне слово Лесі Українки, повчання Максима Рильського. Не тільки почути, але й прислухатися, з головою увійти в

історію, замінивши нею просвіти іноземної думки. Потрібно берегти перлину, яку дарує кожному з нас мова, учти й розвивати мову, тим самим поліруючи свою перлину.

Віддаючи належне мові, невдовзі наші нащадки повинні будуть зробити вибір серед двох дверей майбутнього, на одній з яких вони побачать відомі слова: «Мова – втілення думки. Що багатіша думка, то багатіша мова». За іншими дверима – повна асиміляція зі світом і втрата своєї самобутності. Любімо і вивчаймо рідну мову, борімося за її красу. Наше завдання – зробити правильний вибір, чітко розуміючи, до чого він призведе і яке майбутнє чекає на нашу рідну українську мову.

Антонишена Катерина,
учениця 11-А класу
Миколаївської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 35

В кожного народу неповторна мова,
Бо вона для світу – невмирущий скарб!
Найцінніше в світі – українське слово,
Створене красою мовленнєвих фарб!

В ній душа народу, серце України,
Дух людей незламний, кинутий на сміх!
Хай завжди лунає мова солов'їна,
Мова неповторна прадідів моїх!

Хай стріляє слово влучно, точно, щиро!
Справедливе слово – то великий дар.
Українське слово – незбагненне диво!
Мовою калини створений «Кобзар»!

Треба цим пишатись і цьому радіти,
Бо для всіх народів – це Господній дар.
Але рідна мова – найгарніша в світі!
В ній краса, в ній сила та могутність чар!

Гончарова Дар'я,
учениця 9-А класу
Першої української гімназії
імені Миколи Аркаса

Люди з давніх-давен були грішниками й робили помилки. Навіть після потопу вони не стали кращими. Жили без Бога в серці і прагнули слави лише собі. Щоб прославитися і зрівнятися із самим Богом, захотіли побудувати місто і звести у ньому вежу до небес. Бог вирішив покарати зухвальців і обрав для цього не громи і блискавки, град чи зливу, він вирішив у людей відібрати рідну мову. Люди перестали розуміти один одного й припинили будівництво. Вони розійшлися по усіх усюдах і осіли в різних країнах. Господь розселив їх по всій землі і кожному народові дав свою мову.

Навіщо? З якою метою? Біблійна легенда стверджує, що це було покарання. А мені здається, що більше – випробування. Так покарання чи випробування? Спробую це з'ясувати, зазирнувши в минуле й уявивши собі як усе було...

... Червоне сонце вставало повільно, ніби вагаючись, чи вставати, чи ще трохи поспати. Жайворонок солодко тьохнув у небі.

Я народилась.

Хто я? Навіщо я з'явилась? Я лежала в темряві самотня. Моє серце билось усе повільніше і тихіше. Невже я помру отак, навіть не побачивши сонця? Я не знаю, що таке сонце, але мені дуже хочеться його побачити. Мабуть, від народження в мені була закладена любов до його тепла.

І тоді я почула пісню. Ніжну, тужливу, сильну і прекрасну. Моє серце забилося швидше – я зітхнула. Непроглядну темряву пробив промінь світла, пісня набирала силу, її підхопили інші голоси, вона зміцніла. У темряві загорались нові промені, а я відчувала, як зростає моя сила, як міцніють крила.

Темрява відступила, боязко згорнулась у клубок і, нарешті, зовсім зникла. Я подивилась навколо. Мені весело усміхались золоті поля, квітучі лани, густі зелені ліси, блакитні блискавки річок. Бачила маленькі хатки й пишні сади, вдягнені в біле, наче... Наче хмарки на безмежному небі.

Де я? Хто я? Я обернулась і полетіла до поля. Придивилась і побачила себе. Ось я у блиску роси на ще не зміцнілих колосках. Ось я у свіжому потоці блакитної води. Ось я у кожній квіточці калини й вишні. Ось я у ніжних руках матері. Ось я у кожній пелюстці маку й любистку. Ось я у піснях жайворонка і солов'я. Ось я у ссайві Чу-мацького Шляху...

Я – мова. Я народилась у людських серцях піснею. Я – вільна. Значить, і народ, що створив мене, – вільний.

Та не злетіти мені, не розправити крила. Мерзенні, слизькі, ніби народжені з усіх людських гріхів, змії і павуки зв'язали мої крила, рвуть біле пір'я, вгризаються в плечі. Почорніло моє небо, зів'яли мої квіти, замовкли птахи. Мертва тиша навколо. Тільки до всього байдужий вітер розносить пилюку з мертвої землі. Нічого не цвіте, не росте і не родить.

Я нікому не потрібна. Самотня. Де знайти мені мій край, мій народ?

Темрява підкрадається до мене, оскалює ікла, блискає лютими очима. І тут я знову чую пісню, ще кращу, ще тужливішу. Тоненький, але глибокий і сильний голос виводить її, і моє серце починає співати з нею в унісон.

До мене підходить дівчинка в білій сорочці, руса коса звисає до колін, обличчя в пилюці, по щоках котяться сльози, а на вустах ніжна посмішка, наче в янгола. А голос у неї такий чистий, такий сильний! На голові – вінок із польових квітів, у руці – гілка калини. А де ступають її босі ноження, мак із любистком підіймаються.

Затремтіла темрява, зашипіла, спробувала напасти, вхопити, зламати калину, розірвати вінок. Та дівчина тільки усміхнулася ще ласкавіше – мене ніби сонячним теплом огорнуло. То ось воно, сонце, яке я шукала! І темрява відступила. Стрепенулися мої крила, загоїлись рани.

– Хто ти? – запитала я.

– Україна, – вона простягла мені руку, – ходімо зі мною. Я люблю тебе і берегтиму.

І любила, і берегла. Та настали часи лихоліття. Зрадили люди рідну мову.

Плакала Україна кривавими сльозами, а люди один за одним відверталися від нас, лишаючи в наших серцях незагойні рани.

– Поверніться! Якщо ви покинете нас, ми загинемо, – кричала я.

– Нащо ви нам? На світі стільки мов, стільки країн! Ми можемо вивчити будь-яку мову і поїхати у будь-яку країну, – відповідали люди.

Горе поглинуло Україну, і вона стала помирати. Я відчула, що це станеться і зі мною, і звернулася до янгола:

– Допоможи нам, поверни людям віру, бо вони зруйнують і знищать любов до своєї Батьківщини і до своєї Мови. Ми загинемо!

– Я не можу змусити людей знову полюбити вас, не можу повернути їм Любові, та можу сховати її, поки люди не зрозуміють, що саме любов до рідної країни і мови робить їх Людьми. Поки що вони не готові цього збагнути.

– Де ж ти сховаєш Любов?

– На зоряному небі, поміж зірок Чумацького Шляху, там вони ніколи не дістануть її.

– Ні, люди розумні, вони побудують величезну драбину і знімуть Любов.

– Тоді я опушу її на дно океанської западини, куди їм ніколи не дістатися.

– Не вийде, люди підступні. Вони підкуплять рибу, ті позичать їм свої плавці, свої зябра і свої очі. Треба знайти таке місце, куди не зазирне жодна людина.

– Знаю! Ми сховаємо Любов у людських душах. Люди так звикли дивитися лише на обличчя, що ніколи навіть і не подумають зазирнути один одному в душу. А якщо таке їй трапиться, то вони все одно не зможуть розгледіти Любов серед інших людських почуттів, бо вони не знатимуть, яка ж ця Любов. А знайти її зможе лише та людина, яка зрозуміє, у чому цінність рідної мови і навіщо кожному народові дано свою мову, – сказав янгол.

Він розділив Любов порівну між усіма і надійно заховав її глибоко в людські душі, сподіваючись, що з'являться люди, які знайдуть цей безцінний скарб і повернуть Україні рідну мову...

Так це було чи ні, ми можемо лише здогадуватися. Та достеменно відомо, що мова мого народу пройшла нелегкий шлях від народження до розвою, від забуття до самоствердження.

Дивно, але чомусь майже всі війни на планеті за всіх часів відбувалися під гаслами: «За віру!». «За мову!». Чому і сьогодні мовне питання є таким болючим для українців? Чому ним спекулюють і його використовують?

Мабуть, тому, що мова для народу є чимось вищим, сакральним, що визначає ментальні риси нації, її особливі ознаки. Мову не можна загубити, втратити, забути, оскільки вона Богом дана. Вона – покарання і випробування, біль і радість, щастя і страждання. Усе в ній: вона початок, вона і кінець. Зникає мова – зникає людина, нація, народ.

Українці – прадавній слов'янський народ. Мелодійна і співуча, багата і різнобарвна, українська мова має посісти гідне місце в сім'ї слов'янських мов. Думаю, що сьогодні, коли наша країна обрала шлях євроінтеграції, настав час здійснитися давній мрії основоположника нової української літератури Т. Г. Шевченка, який ще у поемі «Сретик» мріяв про об'єднання усіх слов'янських народів у єдину родину. На прикладі жертвовного життя полум'яного патріота чеського народу Яна Гуса, який попри заборони римського папи проголошував проповіді у Віфлеємській каплиці чеською мовою і не зрадив свого народу; на прикладі П. Шафарика, який став послідовником страченого като-

ликами Яна Гуса, Шевченко доводить необхідність об'єднання усіх слов'янських народів:

Слава тобі, Шафарику,
Вовіки і віки,
Що звів єси в одно море
Слов'янської ріки!

По суті, Т. Г. Шевченко мріяв про євроінтеграцію ще у першій половині XIX століття.

А чи варто нам сьогодні у період глобальних змін у політиці, техніці, культурі опікуватись рідною мовою? Упевнена, що не тільки варто, але й украй потрібно. Якщо ми хочемо бути гідними європейцями, маємо принести у спільну родину і свою мову: не занедбану і сплюндровану, а сильну й квітучу. Адже поваги і пошани гідний той народ, який береже свій генетичний код, береже те, що дане Богом.

Якщо ми, українці, будемо любити рідну мову, говорити нею і пишатися тим, нашу мову полюблять в усьому світі. Чи, може, легше створити штучну мову, єдину для всіх і спробувати знову звести Вавилонську вежу?

Люди з давніх-давен були грішниками. Тож як довго ми будемо повторювати власні помилки?

Червоне сонце вставало повільно, але впевнено...

Я вірю у мою країну, мою мову, мій народ!

ЧИ ВАРТО ЗБЕРІГАТИ РІДНУ МОВУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ?

Українська держава – це одна з найволелюбніших країн світу, яка доводить протягом століть, що її народ незламний, а її мова – наймилозвучніша, солов'їна. Українці знають, що мова – це душа народу, оскільки впродовж багатьох років боролися за визнання нашої перлини, за пробудження національної свідомості. Ми бережемо її, як зіницю ока, бо без мови ми – не український народ, а просто юрба людей, які живуть на певній території. Сьогодні ж досить актуальною є проблема збереження української мови на перехресті глобалізаційних викликів. Спробуймо знайти відповідь на це питання.

Як відомо, мова є складовою самоідентифікації українців. Це, передусім, той простір свободи, який нам вдалося зберегти крізь століття риштування. Так, якщо звернутись до історії, то можна дізнатись, що довгий час наша мова була предметом заборон, тому її знали окремі прошарки населення. Це відбувалося завдяки законам Російської та Австрійської імперій. Українці здебільшого були неписьменними, а мова не розвивалася. Друкування українською мовою було неможливе, а тому про поширення годі було й думати. Та згадаймо, що українці просто так не дали б такому народному скарбу занепасти й почали утворювати братства, які робили все задля розповсюдження мови й розвитку національної культури. Отже, ми повинні зберігати й поважати нашу мову за те, що вона має таку багату історію, через те, що подолавши всі ці випробування, вона не зникла, а продовжує розвиватись у ХХІ столітті, в умовах глобалізаційних зрушень, в «єру інтернету».

Що ж до глобалізації – розвитку наук, технічного й екологічного удосконалення, поширення інформації у мережі Інтернет, то можна зауважити, що це безпосередньо впливає й на розвиток мови як такої. Наприклад, з'являється термін «мережева мова». На перший погляд, це є доволі звичним явищем, оскільки в добу глобалізаційних комунікацій інтернет-спілкування набуває все більшої популярності серед молоді, яка багато часу проводить перед екранами моніторів. Попри те, жива мова є незамінною у житті людини, оскільки залишається складовою нашої ідентифікації.

До того ж, в умовах повсюдної глобалізації з'являється багато нових термінів і, відповідно, чужомовних слів. Люди починають інколи

невиправдано використовувати запозичені слова, забуваючи про українські відповідники. Проілюструвати наведене вище твердження можна хрестоматійними словами Т. Г. Шевченка:

Не дуріте самі себе,
Учійтесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Як зауважує сучасний літературознавець, Оксана Пахльовська: «Раби – це нація, котра не має Слова. Тому й не зможе захистити себе». Тож без мови ми лише «раби» у цьому світі. А з нашим словом ми – неповторна та могутня нація. З мовою ми готові до боротьби, щоб показати, що українці – це народ, який з діда-прадіда не корився законам правлячої верхівки, народ, який доводить, що здатний на все заради своєї Батьківщини.

Отже, можна дійти висновку, що є доцільним і **ВАЖЛИВИМ** зберігати українську мову в умовах глобалізації, щоб не перетворитися на зграю неандертальців, які не мають своєї точки зору, а лише бездумно підкорюються думці натовпу.

Тож, незважаючи на потужні науково-технічні досягнення, розвиток штучного інтелекту, в добу глобалізації однією з найголовніших цілей кожного громадянина залишається збереження мови та культурної самобутності, бо це є генетичним кодом кожної держави.

Левченко Вероніка,
учениця 7-В класу
Миколаївської гімназії № 2

УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА МАЙБУТНЬОГО

«... Що б людина не називала й не виражала, завжди вона розкриває свою особистісну сутність; тому мова є критерієм того, на якому рівні знаходиться людська культура»
Л. Фейсбах

Питання сенсу життя завжди хвилювало людство. Засобом вираження кожної особистості завжди була мова – джерело історії, традицій, досвіду поколінь. Незважаючи на расові або етнічні відмінності, розподіл мов на споріднені й неспоріднені, слов'янські та неслов'янські, через кожне слово рідної мови передано долю конкретної людини.

Більшість слов'янських мов походять зі старослов'янської – колиски української, російської, польської, білоруської та болгарської мов. Кожна мова унікальна, багата на власні лексичні одиниці, які притаманні тільки їй. Мова живе, доки лунає з вуст людей, доки нею користуються в побуті, пишуть твори. Українська мова неповторна, але під впливом сучасної глобалізації можемо втратити не лише спадок, а й отримати мертву мову замість широко використовуваної солов'їної. Зберегти рідну мову – це актуальна задача нашого часу.

Почну з того, що ми зараз вважаємо мовою. Тлумачний словник подає нам таке пояснення: «Мова – система звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення; правила мови нормалізують використання знаків та їх функціонування як засобів людського спілкування. Мова – це найважливіший засіб спілкування і пізнання». Сучасні мови попадають під вплив глобальних процесів.

А що є наслідками глобалізації для мови? На мою думку, це узагальнення, збагачення або засмічення мови іншомовними словами, можливе тяжіння до якогось стандартного варіанту. З іноземними словами приходять іноземні думки, чужі традиції. На перший погляд це не дуже страшно, навіть цікаво, але щоб зрозуміти вартість чистоти мови, треба заглибитися в історію.

Широко відомо, що протягом усього свого існування українська мова систематично зазнавала впливів (як позитивних, так негативних) з боку більш сильних, здавалося б, російської, польської, румунської та інших мов (чого варті лише сумнозвісні Валусевський указ та Емський

циркуляр!)). Так, Емським указом, який був одним із найжорстокіших стосовно української мови, а значить і літератури, повністю було заборонено видавати книги, журнали, газети українською, а використання української мови було обмежено лише побутом. Зрозуміло, що повне витіснення мови зі світового культурного розвитку насправді призводить до припинення існування народу в цілому, до повної асиміляції української мови. Українська мова не лише своїм писемним словом, а й усними закликами була страшною для поневолювачів нашої держави. Отже, глобалізація в цьому випадку мала вигляд свідомого геноциду проти нашого народу. У той же час будь-яка боротьба робить людину, народ сильнішим, що і підтвердила революція гідності в Україні 2014 року.

Справа в тому, що мова не лише є тим засобом, яким розмовляємо, або тим, що зберігаємо як пам'ять. Вона є не символом існування, а чимось набагато важливішим у житті народу, який користується нею. А тепер візьмемо собі до уваги дещо важливе: українською розмовляє лише 63% громадян України. Чи не значить це, що наша державна мова вже опинилась під загрозою? Дійсно, це так. Зовсім мало хто із школярів, допустимо, мого віку береться за книгу з української літератури за власним бажанням. Деяких важко, а то і неможливо змусити прочитати хоча б твори зі шкільної програми, а деякі в сьомому класі ледве-ледве плентають язиком по літерах. Про який культурний спадок можна говорити, коли діти сучасності навіть не цікавляться авторами Батьківщини?

Проблему глобалізації можна вирішити, я думаю, лише одним шляхом – через правильне виховання дітей. Молоде покоління має зростати в середовищі, де немає поділу на своїх і чужих, правильних і неправильних. У дітях просто має виховуватися повага до мови, яку невідомі предки пронесли для нас крізь віки. Не обов'язково підсовувати книги, а потрібно викликати такий інтерес, щоб дитині закортіло почитати. По собі знаю, якщо «не зацікавило», то не буде і жаги до знань.

Якщо робити так, зрощуючи в майбутньому добре і щире, то і результати будуть відповідними. Більша кількість людей захочуть читати українською, розмовляти, а головне – люди захочуть чути українську навколо себе. Це велике вміння слухати, про яке мені завжди говорили, слухати і робити висновки. Наша мова має все для розвитку, це величезний потенціал, що живе в найменших, молодих, і тих, хто зараз продовжує розвивати вже відкриті таланти.

Навколо багато юних письменників, як і велетнів літератури минулого, які поклали життя і роки на те, щоб пронести мову народу, збагативши її. Народ деколи чинить як останній невдячний дурень, відкидаючи

можливості, запропоновані йому, але невже не сьогодні саме той час, щоб показати світу і нам самим, що є народ із Україною в серці, українською мовою на вустах. Думаю, сьогодні – це час для змін. Але змін адекватних.

Потрібно зберегти мову такою, щоб вона виражала душу нашого народу, але поширити її серед нас так, щоб не лишити на ній пил століть.

А ще слід пам'ятати, що дивитися на українську потрібно як на мову майбутнього, тоді і прийдуть зміни на краще.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДНОЇ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зберігати мову в умовах глобалізації – найголовніший обов’язок кожного справжнього громадянина, що шанує і плекає свою країну. Свій роздум хочу почати словами Панаса Мирного: «Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота схованка його духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, досвід, почування». Дійсно, так і є. Що ж для кожного з нас мова? Це спосіб вираження думок, це рівень нашої етичної культури. Це наші надбання, пріоритети, наше вміння знаходити красу в простих речах й плекати прекрасне.

Українська мова боролася за своє існування довгими, уже давно сивими, роками. Великі люди свого часу намагалися захистити рідну мову від гніту. Т. Шевченко, один із борців за культуру рідної мови, писав: «... на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово. А чий краще, нехай судять люди».

А до чого ж прийшло сучасне покоління? Кожен десятий використовує так званий «суржик». Та хіба то чиста солов’їна мова? Люди забули, що язик продукує мову нашого серця. Чому ми перестали звертати на це увагу й ніби не помічаємо бруду в мові сучасників? Діти мого віку тепер не соромляться вживати нецензурну лексику. З глузду можна з’їхати від манери їх спілкування. Та й з яких пір це стало нормальним для дітей віку п’ятнадцяти років? Ми – майбутнє покоління, обличчя наших батьків, цілого роду пращурів. Сучасність нав’язує недопустимі норми в голови дітей, які не вбачають у цьому нічого мерзенного. І. Васильченко писав: «Вільне творче слово – це душа народу». Яка ж то душа в цих розмовних «тю, шо, ок...»? Я розумію, це надто глобальна думка, але ми маємо хоч іноді замислюватися, яку історію ми залишимо після себе. Проблема нашого покоління у відсутності естетичного й етичного надбання. Чому ми всюди шукаємо полегшення, коли ми створені для того, аби творити прекрасне? Чому ми забуваємо про справжню вихованість, про культурне спілкування? Чому люди наслідують приматів, що не можуть висловити власної думки?

Отже, мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Одноліткам раджу більше читати і навчатися мислити правильно, як це личить людині двадцять першого століття. От тоді мова й буде нашим обличчям! Тільки тоді ми зможемо сказати, що зберегли рідну мову в умовах глобалізації. Тільки тоді можна почати діяти й іти вперед більшими кроками! А поки – поважайте й тягніться до того, що нам донесли наші по-справжньому великі пращури.

ДОЦІЛЬНЕ ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДНОЇ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Нині час плине настільки динамічно, що ми не встигаємо збагнути суть його впливу на духовне життя України, ймовірно, для початку варто уточнити, що мається на увазі, коли ми говоримо «рідна мова» й «умови глобалізації». Чи розуміємо ми мову тільки як інструмент, засіб комунікації, або мову як мислення, мову як народ, мову як живу культуру в умовах глобалізації?

Глобалізація – незворотній і об'єктивний процес. З цим необхідно рахуватися. Головну роль у ньому відіграють засоби масової інформації, в основі яких лежить мова. Якщо телебачення, радіо і комп'ютер є винаходами окремих людей, то мова – творчість усього народу. Кожен окремий соціум, незалежно один від одного, винайшов свою власну мову спілкування, і цим він поклав початок своєї історії.

Мабуть, час нагадати, що хоча наші близькі та далекі пращури й не знали слова «глобалізація», однак глобалізаційні прагнення були їм знайомі. У різні часи, різними засобами та з різним успіхом нас глобалізували єгипетські фараони, всілякі «сини Сонця», той же Олександр Македонський, Юлій Цезар, Чингісхан і Тамерлан, гітлерівські нацисти з їхнім «новим порядком»... Скажуть, що все це зовсім різні явища. Безумовно! Але звернімо увагу й на спільне в них. По-перше, спільною була мета: приведення людства до єдиного знаменника, або, як тепер кажуть, до єдиних правил гри. Цим спільним знаменником могла бути віра, могла бути ідея, особиста або кланова. По-друге, утвердження свого як найкращого або нібито загальнолюдського. По-третє, насильницький, примусовий характер процесу. Наприклад, 20 липня 1863 року міністр внутрішніх справ Росії Валуєв видав циркуляр, яким заборонялося друкувати українською мовою книжки «навчальні і взагалі призначені для початкового читання народом». Це обумовлювалося нібито бажанням самих українців, які, за словами Валуєва, вважають, що української «мови не було й не може бути». Інакше кажучи, історія знає багато спроб великомасштабного захоплення держав, релігій, ідей, культур та умов життя людства. У минулому культурне «захоплення» супроводжувало прагнення до захоплення економічного та ідеологічного, маскуючи собою інші чинники драматичних змін у житті народів.

Однак історичний досвід свідчить, що навіть за дуже несприятливих зовнішніх умов, коли вживання рідної мови всіляко обмежується

колоніальною владою, відмова від неї на рівні цілого колективу спостерігається досить рідко, оскільки саме рідна мова виконує функцію об'єднання людей у національній спільноті, вирізняючи її з-поміж інших спільнот.

Однобоке захоплення технічним прогресом призводить до духовного, морального та інтелектуального регресу, деградації суспільства й людини в цілому.

Немає і не може буди культури поза національністю, поза національною традицією, поза соціумом. Культура і суспільство пов'язані нерозлучно. Багато питань, що стосуються розвитку України в умовах глобалізації, пов'язані із загальними для сучасного світу проблемами руйнування культури і суспільства, національної самосвідомості, здорового глузду, людської солідарності.

Досвід сучасного світу переконливо показує, що деякі традиційні структури дуже органічно вплітаються в тканину нинішньої цивілізації. Без досвіду неможливо й новаторство. Саме традиції дозволяють людині не втратитися, а пристосувати свій спосіб життя до стрімких змін сучасного миру.

Саме гарантами успішного функціонування мовного розвитку виступають, передусім, офіційні особи, державні службовці, освітяни, журналісти.

Так, не забезпечивши виключного функціонування української мови у сфері внутрідержавного спілкування, не запровадивши єдиний стандарт, передусім у правописі, українській мовній спільноті буде надзвичайно складно відстояти своєрідність власної мови, а відтак і свою національну ідентичність.

Необхідність розв'язання цієї проблеми вимагає об'єднання зусиль учених-мовознавців, усіх, кому не байдужа доля української мови. Мова, будучи засобом спілкування, потребує того, щоб її «тримали в робочому стані».

Можна бути малим народом за чисельністю, але неприпустимо бути «малим народом» за рівнем своєї свідомості, за рівнем своєї моралі – за рівнем своєї культури в кінцевому результаті.

Отже, мовна культура кожного з нас – це дзеркало нашої духовної культури. Тому вивчення мови має бути зорієнтоване на творення українськомовного середовища в усіх сферах суспільного життя.

Отже, глобалізація є складним явищем і включає в себе як привабливі, так і досить суперечливі процеси. Українці мають зберегти в добу глобалізації свою культурну й мовну самоідентифікацію. Водночас українська нація не повинна відокремлюватися від цивілізаційних процесів ХХІ ст., залишатися в межах лише своєї культури.

Удотов Андрій,
учень 9-В класу
Миколаївської гімназії № 2

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДНОЇ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Чи потрібно берегти рідну мову в умовах сучасної глобалізації? У кожного до цього своє ставлення. Не можна сказати, що хоч у когось воно неправильне.

Глобалізація – процес об'єднання, уніфікації культурних цінностей різних держав в одну спільну. На мою думку, мова – основна риса індивідуальності будь-якого народу. А народів сьогодні більше, ніж країн. Драгоманов стверджував, що з часом кількість держав на Землі зменшується та залишиться одна або дві великі. Тож за його ідеологією, треба якнайшвидше відмовлятися від своєї країни, незалежності, культури, історії і входити до складу сильних імперій, або ж, навпаки, створити свою власну та приєднувати малі народи.

Та чи легко це? Лише уявіть, що сьогодні або завтра до вас заявиться «пан»-«товариш» і заявить, що з сьогоднішнього дня ми говоримо лише російською («на русском языке»). Або ж, наприклад, до англієця прийде француз і заявить, що відтепер говорити треба лише французькою. Це досить дивно звучить у другому випадку, але зовсім звично і нормально в першому. Усю історію Україна, як залежна держава, зазнавала утисків мови і культури. Розпочалося все в часи Речі Посполитої, а закінчилося Валуєвським циркуляром і забороною мови. Та чи закінчилося? Уже більше як тисячу років у світі проходить глобалізація. І ще нема народу, що без бою відмовився б від надбань своїх предків. Починаючи з українців, італійців, поляків, німців, а закінчуючи дрібними балканськими народами, які при майже повному гнобленні османами, при майже повному знищенні культури, релігії, мови усе ж змогли відродитися і боротися за суверенітет до кінця. Проте є країни, які не зовсім правильно розуміють поняття суверенітету і незалежності. Саме так, не без допомоги «великої і прекрасної» виникло Придністров'я, Абхазія, Південна Осетія та дві недореспубліки на сході України.

Узагалі, дуже дивно, що в наш час у країнах колишнього СРСР виникає питання, якою мовою говорити. У країнах Західної Європи про таке ніхто й думати не може: кожна країна має чітку позицію щодо своїх цінностей. А така країна, як США, не має офіційної мови взагалі, адже є територією спільного проживання багатьох народів. А ось у

країнах, де демократія не стала основою суспільного життя, можна втратити й життя за зазіхання на мову і культуру. У деяких країнах мова стала основою для об'єднання (Німеччина, Італія), десь сприяла визвольним рухам (Україна, Польща), а десь просто стала основою державного гімну (Молдова).

А є країни, які мають право спокійно вирішувати, якого «язика» ніколи не існувало і якої «страни» ніколи не було. При цьому, себе вони вважають «велікою і прекрасною державою», а «язик» свій «веліким, могучім і єдинственным нормальним». І в цих держав є послідовники. І погано, коли мешкають вони там, де країни «ніколи не було». Вони впевнено тягнуть свою «Батьківщину» туди, де нічого доброго чекати не варто, на звалище цивілізації. Тож кому може бути вигідна ця глобалізація і до чого вона може призвести? Чи можна хотіти до тих, хто закликає «говоріть на нормальном язике»? Чи варто нам відмовлятися від власної мови, культури лише для того, щоб стати такими, як хтось... однаковими? Відмовитися від того, за що пролито так багато крові?

Отже, чи потрібно нам берегти власну мову або ж піддатися глобалізації, мають вирішувати саме наші громадяни, адже саме вони є фундаментом, основою своєї Батьківщини. І ніхто інший не може обирати за них!

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Андрєєва*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *С. Волинець*.

Підп. до друку 09.10.2015 р.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 2,55. Обл.-вид. арк. 1,93.
Тираж 50 пр. Зам. № 4723.

Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел. : 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: vrector@chdu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.

